

BILTEN RG 35

Bilten Radne grupe za Poglavlje 35
Nacionalnog konventa o Evropskoj uniji

NACIONALNI KONVENT

Nacionalni konvent o Evropskoj uniji predstavlja stalno telo u okviru kojeg se vodi tematski strukturirana debata predstavnika državne administracije, političkih partija, nevladinih organizacija, stručnjaka, privrede, sindikata i profesionalnih organizacija, o pristupanju Srbije Evropskoj uniji.

RADNA GRUPA 35

Cilj Radne Grupe za pregovaračko poglavlje 35 jeste da pomogne proces normalizacije odnosa i unapredi život građana Srbije i Kosova kroz zastupanje predloga praktičnih politika, konkretnih rešenja za implementaciju Briselskog sporazuma i kroz promociju vrednosti Evropske unije.

Radna grupa je otvorena za sve organizacije civilnog društva, profesionalna i akademska udruženja i pojedince-eksperte koji se bave ovom temom.

ŠTETNI EFEKTI POTENCIJALNOG BOJKOTA NASTUPAJUĆEG POPISA NA KOSOVU

Igor Marković, MA, politikolog, viši istraživač i projektni menadžer u NVO AKTIV
igor.markovic@ngoaktiv.org

Uprkos činjenici da bi vršenje popisa stanovništva, domaćinstava i stanova trebalo da suštinski predstavlja statistički proces, u praksi se, naročito u postkonfliktnim društvima, pretvara u arenu za etnopolitičke manipulacije i mahinacije, te „prebrojavanje krvnih zrnaca”. Odbijanje učešća u popisivanju dela stanovništva u Srbiji i na Kosovu tokom 2011, neodržavanje istog u Severnoj Makedoniji, te i dalje aktuelne rasprave oko rezultata prikupljenih u Bosni i Hercegovini, pokazuju da tranzicione demokratije Zapadnog Balkana još uvek nisu zrele da sprovedu funkcionalno i procesno neometano prikupljanje statističkih podataka. Ono što bi naizgled trebalo da predstavlja osnov za objektivno planiranje ekonomske, socijalne, razvojne i demografske politike budućnosti za tili čas se pretvara u nacionalističko oruđe za borbu među „taborima”. Postavlja se pitanje da li će se takva retorika i pristup zloupotrebljavati prilikom nastupajućeg popisa na Kosovu.

Popis stanovništva koji je 2011. godine održan na Kosovu nije u potpunosti sproveden usled bojkota od strane pripadnika srpske i dela drugih nevećinskih zajednica. Tome su u značajnoj meri doprinele kompleksne bezbednosne i političke okolnosti, ali i neadekvatno pripremljen i sproveden proces popisivanja. Čak je i pokušaj da se popis naknadno sprovede na teritoriji četiri severne opštine 2016. godine ovenčan neuspehom. Međutim, to nije sprečilo političke aktere na Kosovu da nepotpune rezultate zloupotrebljavaju kao zvanične i potpune, što se u značajnoj meri odrazilo na ograničavanje potpunog uživanja ljudskih prava zagwarantovanih nevećinskim zajednicama, ergo kosovskim Srbima. U takvim okolnostima opštine sa srpskom većinom suočile su se sa problemom drastično umanjene opštinskih budžeta, koji su određivani upravo na osnovu nepotpunih rezultata popisivanja stanovništva iz 2011.

Pojava pandemije i odsustvo mogućnosti za sprovođenje bilo kojih aktivnosti za koje je neophodan neposredan ljudski kontakt onemogućile su održavanje popisa tokom 2021, kako je inicijalno na Kosovu planirano. Osim toga, predlog zakona o popisu stanovništva i domaćinstava, koji je, uzgred budi rečeno, trebalo da bude potvrđen tokom 2020. (po već ustaljenoj praksi da se takvi zakoni usvajaju godinu dana pre početka popisivanja), nije usvojen ni tokom prvog kvartala 2022. godine. Izuzev toga što takav pravni vakuum stvara ozbiljne logističke, pravne, političke i praktične prepreke adekvatnom sprovođenju popisa, javnosti dostupan nacrt zakona obiluje nejasnoćama i nepreciznim, često zbunjivim i kontradiktornim, definicijama i proceduralnim pravilima. Održavanje popisa je u međuvremenu najavljeno za 2022. godinu, ali bez preciziranja vremenskog raspona u okviru koga će se održati, te kada će započeti javna kampanja obaveštavanja građana o procedurama učešća.

Čini se da je neuspeli pokušaj održavanja valjano organizovanog popisa 2011. nagovestio da će i sledeći ciklus naići na niz prepreka koje će eventualno ograničiti njegovo smisleno sprovođenje. Na ruku nastupajućem popisu ne idu ni redovno podgrevana nacionalistička retorika Beograda i Prištine u kontekstu ugašenih kanala komunikacije na ovoj relaciji. Dok sa jedne strane Priština uporno ignoriše da se institucionalno uhvati u koštac sa suštinski važnim problemima koja tište kosovske Srbe, Beograd ne pokazuje znake vrednosne promene dosadašnjeg pristupa u političkom predstavljanju interesa i pružanju svrsishodne ekonomske pomoći ovoj ugroženoj zajednici. Štaviše, nijedna strana do sada nije pozvala kosovske Srbe (na njihovom maternjem jeziku) da učestvuju na nastupajućem popisu stanovništva. Našavši se u ovakvom procepu, teško je očekivati od kosovskih Srba da se (samostalno) obaveste o važnosti učešća na popisu, a kamoli valjano izvagaju i odluče o tome da li će isti bojkotovati ili ne.

U slučaju da se ćutnja Beograda i ignorisanje Prištine nastave, postoji rizik da će se desiti delimičan ili potpuni bojkot procesa popisivanja stanovništva od strane najbrojnije nevećinske zajednice na Kosovu. Takav scenario bi imao dalekosežne negativne posledice po ovu zajednicu, ali i proces normalizacije odnosa, a one bi se mogle grubo grupisati u sledeće:

Političke posledice.

Kao što je bio slučaj i tokom prethodne decenije, nepotpuni rezultati obilato su korišćeni u cilju promocije nacionalističkih narativa obeju strana, što je posledično oslabljivalo osnaživanje demokratskih potencijala na Kosovu, ali i produbljivalo jaz između stranaka koje predstavljaju većinske i onih koji (makar deklarativno) zastupaju interese nevećinskih zajednica. Potencijal za generisanje političke krize u uslovima koji imaju (bilo kakvih) dodirnih tačaka sa pojmom etnonacionalnih interesa je na (politički krhkom) Kosovu i dalje izuzetno veliki. U slučaju (ponovnog) bojkota procesa popisivanja, nemoguće je garantovati da Beograd i Srpska lista neće pozvati na (tako dugo najavljivano, a nikada sprovedeno) povlačenje Srba iz kosovskih institucija. Uz to, ionako već obesmišljeni pregovori između Prištine i Beograda bi dodatno ugrozili mir u regionu i, u krajnjoj instanci, proces regionalnih i evropskih integracija. Svaki sledeći izborni ciklus, da li on bio održan na lokalnom ili centralnom nivou, bio bi unapred delegitimisan, a time bi ujedno obesmisliilo učešće građana u procesu odlučivanja.

Teritorijalno-administrativne posledice.

Postojanje opština sa srpskom većinom koje su južno od reke Ibar formirane na osnovu Ahtisarijevog plana može biti dovedeno u pitanje. Naime, teritorijalna organizacija opština na Kosovu je po zakonu promenljiva, te se pruža mogućnost izmena granica između opština i odvajanje ili spajanje njihovih teritorijalnih delova. Ukoliko se u obzir uzme činjenica da prilikom reorganizacije postojećih opština poseban kriterijum predstavlja proces konsultovanja najmanje 75% nevećinske zajednice (u slučaju da je određena nevećinska zajednica koncentrisana u opštini sa ukupnom populacijom od najmanje 5000 stanovnika), pojedine desno orijentisane političke opcije na Kosovu bi rezultate (potencijalno bojkotovanog) popisa 2022. (zlo) upotrebile u svrhu (gašenja ili) pripajanja opština sa srpskom onima sa albanskom većinom. Tako se nepopisani pripadnici zajednice kosovskih Srba u nekoj od šest opština južno od reke Ibar mogu obresti u opštinama sa albanskom većinom i time automatski ostati bez pristupa prethodno zakonom stečenih prava na lokalnom nivou.

Razvojno-finansijske posledice.

Kao što je bio slučaj i u deceniji koja je usledila nakon popisa iz 2011, budžeti lokalnih samouprava opština sa srpskom većinom su bili znatno ograničeni, jer su bili bazirani na nepotpuno prikupljenim podacima popisivanja građana i domaćinstava. Limitirana ulaganja u lokalnu infrastrukturu i razvoj u ovim opštinama obrnuto je proporcionalna principu ravnomernog razvoja opština. Dođe li do ponovnog bojkota, čak i u manjoj razmeri u odnosu na 2011, može se očekivati trend nastavka izuzetno skromnih finansijskih injekcija od strane lokalnih samouprava u svim opštinama sa srpskom većinom.

Na kraju, jedna od ključnih posledica može biti i značajno ograničenje u pravima koja pripadnici srpske zajednice (barem deklarativno) uživaju na Kosovu zapisanih u Ustavu i relevantnim zakonima. Kada sadašnji premijer Aljbin Kurti tokom predizborne kampanje 2019. najavljuje inicijativu o ograničavanju ravnopravne upotrebe srpskog jezika na Kosovu, ovo upozorenje bi trebalo da bude otrežnjujuće.

DO MIRA SE NE DOLAZI TAKO

Miloš Milovanović, programski direktor, Nova društvena inicijativa
mmilovanovic@newsocialinitiative.org

Rat je jedna od najgorih stvari koje čovek može da oseti na svojoj koži. Doživio sam ga 1999. godine, i bez obzira što sam postao raseljeno lice i imao teške trenutke, mislio da sam kroz rat prošao lako. Imao sam tek 17 godina, i kao i svaki tinejdžer koga su roditelji štitili od realnosti, više sam brinuo o svemu osim o njemu. O ratu. Posledice rata su me kasnije dočekale i pratile u stopu, i iako su bile teške, valjda živeći na Kosovu sam shvatao to kao nešto "normalno". Ovih dana se nalazim na Poljsko - Ukrajinskoj granici, i sreo sam ogroman broj ljudi koji beže od rata, napuštaju svoje porodice, domove, posao i život i odlaze u nepoznato. Video sam bolesne, stare, decu, povređene koji su evakuisani iz ratnog područja. I tek sada shvatam da sam prošao sam kroz sve to - osećaj nemoći, poniženja, gubitka doma, tugu i strah. Tek sada shvatam brojne posledice koje rat ima na ljude. I tek sada shvatam strah i paniku koja se lako budi u ljudima kada im vratiš te slike na oči, kada im vratiš strah i neizvesnost, nešto što je olako postalo svakodnevna politika na Kosovu. Jer iako živimo u miru - ili možda bolje rečeno, u odsustvu rata - taj "mir" na Kosovu u stvari je ranjiv i krhak i može olako da nam bude oduzet zarad svetske, regionalne, pa i lokalne politike.

Zabrinutost zbog ratnih dejstava u Ukrajini i posledica koje mogu imati na ceo svet, pa i na proces dijaloga Beograda i Prištine, nije neopravdana. Ovakvo stanje u Ukrajini i narušenost međunarodnih odnosa, nažalost, nisu pokrenuli bilo kakvo kritičko razmišljanje političkih elita na Kosovu o tome da je svaki dialog, razgovor i saradnja ka pronalaženju rešenja upravo ono što je potrebno za održavanje i osnaživanje tog mira. Čini mi se da Kosovo, Srbija, ali i sve zemlje Zapadnog Balkana ova kriza nije osvestila da sve građane, političke partije, aktiviste, ali i međunarodnu zajednicu ubede da su mir, saradnja i stabilnost nešto za šta se borimo i što stvarno želimo. Brine me to što mogu da vidim da se o zajedničkom pristupu i ne razmišlja, već samo o individualnim dobitima i interesima, bilo da je u pitanju pojedinac, partija ili država. Voleo bih da vidim da nosioci vlasti na Kosovu, u Srbiji, Albaniji, BiH, Crnoj Gori i Severnoj Makedoniji zajedno zatraže od EU da proces integracija ka Evropskoj Uniji bude perspektivniji, efikasniji, brži i otvoreniji. Da pokažu da njihovi potezi, stavovi i ambicije dolaze iz brige za sve ljude koji žive u njihovim zemljama

i regionu, za ekonomski i demokratski razvoj, za osnaživanje mira i saradnje. Nasuprot tome imamo neodgovornost, izjave i postupke političkih elita na Kosovu koje kreiraju narative koje nas vraćaju korak unazad onda kad smo pomislili da smo napravili i neki korak unapred. Vlasti na Kosovu se nisu libile da agresiju Rusije na Ukrajinu iskoriste za stvaranje narativa o tome kako je Kosovo u opasnosti od mogućeg vojnog napada Srbije. Kosovski parlament je čak i usvojio rezoluciju kojom poziva Vladu na pokretanje pregovora o članstvu u NATO-u i EU, pod izgovorom straha i ugrožene bezbednosti. Štaviše, Kosovski mediji su dodatno podgrevali situaciju i bez ikakvog kritičkog stava izveštavali o situaciji u Ukrajini i njenom potencijalnom političko-bezbedonosnom uticaju na Kosovo, i tako pomogli da kosovsko društvo bude dodatno zastrašeno imaginarnom vojnom intervencijom Srbije. Takođe imam utisak da tendencija političkih elita na Kosovu da se društvo polarizuje po etničkim linijama postaje “modus operandi” koji se svesno koristi za dobijanje političkih poena čak i u trenucima kada se Evropa suočava sa najvećim bezbednosno, socio-ekonomskim i političkim izazovom posle drugog svetskog rata.

To sve ima posledice na odnose ljudi, jer već postoje nagoveštaji da se stvorio strah kosovskih Albanaca da putuju kroz ili u centralnu Srbiju, saraduju sa biznismenima iz Srbije, pa čak i komuniciraju sa prijateljima ili članovima porodice koji žive u Srbiji. Zabrinutost građana je sasvim razumljiva jer ako vam nosioci vlasti svakodnevno govore da Srbija želi da sprovede invaziju na Kosovo onda se otvara pitanje da li je bezbedno otići do Beograda, Niša ili Leskovca ili da li je bezbedno natočiti gorivo na benzinskoj pumpi pri tranzitu kroz Srbiju. Sa druge strane, zbog takvog narativa Srbi na Kosovu mogu ponovo da budu meta međuetničkih incidenata koji, iako ne prestaju godinama unazad, uvek eskaliraju u broju i intenzitetu kada se koriste narativi o navodnom vojno-političko-ekonomskom uticaju Srbije na Kosovo. Uz sve to, Srbima je danas, posle 20 godina, zabranjeno da glasaju na izborima u centralnoj Srbiji, bez obzira na dosadašnju praksu da se organizuju izbori na Kosovu, kako bi Srbi, kao i svi drugi građani, mogli da učestvuju na izborima Republike Srbije. Ta odluka je opet propuštena lekcija iz prošlosti jer nam iskustvo govori da su bilo kakvi pritisci,

zabrane ili primoravanja uvek doveli do konflikta, nestabilnosti i daljeg nepoverenja. Ono što znam je da se kosovski Srbi osećaju poniženo i nemoćno jer im neko sada oduzima pravo da glasaju koje su koliko tek za prošle izbore imali. Srbi su dovedeni u situaciju da razmišljaju o povlačenju iz kosovskih institucija što bi ultimativno značilo dezintegraciju Srba iz političkog i društveno-ekonomskog života na Kosovu.

Sve ovo nameće brojna pitanja: Da li je nešto naučeno iz prethodnih konflikata? Da li je mir nešto ka čemu se teži bez obzira na politička neslaganja? Da li se do mira dolazi dijalogom u atmosferi straha, netrpeljivosti, optuživanja i pretnji? Odgovore nemam, ali znam da posle iskustva ovde, na granici Poljske i Ukrajine, ne želim da se ikada bilo ko na Kosovu ponovo nađe u situaciji da izgubi člana porodice, dom i mir.

Ukrajinske izbeglice na železničkoj stanici u Pšemislju u Poljskoj

Projekat “Podrška praćenju dijaloga Beograda i Prištine”

Institut za teritorijalni ekonomski razvoj (InTER) realizuje projekat “Podrška praćenju dijaloga Beograda i Prištine” uz finansijsku podršku Ambasade Kraljevine Norveške i Balkanskog fonda za demokratiju (Balkan Trust for Democracy – BTD). Cilj projekta je doprinos EU integracijama i procesu demokratizacije Republike Srbije kroz jačanje kapaciteta Nacionalnog konventa o EU za strateški dijalog sa Vladom Srbije o neophodnim reformskim procesima.

Specifično, projekat ima za cilj jačanje kapaciteta Radne grupe NKEU za Poglavlje 35 za izradu analitičkih materijala i davanje konkretnih rešenja značajnih za proces normalizacije, unapređenje saradnje i dijaloga između organizacija civilnog društva, nadležnih institucija i drugih zainteresovanih strana u procesu pregovora, kao i doprinos većem informisanju javnosti o procesu pristupanja Srbije u EU, sa posebnim fokusom na Poglavlje 35.

Projekat predviđa implementaciju nekoliko aktivnosti: izradu 6 analitičkih radova vezanih za Poglavlje 35, izradu i objavljivanje 12 brojeva elektronskog biltena Radne grupe, organizaciju 2 radna doručka sa novinarima i 2 radna doručka sa donosiocima odluka i predstavnicima diplomatskog kora, kao i organizaciju nekoliko događaja različitog formata na kojima će biti promovisani rad i rezultati ove Radne grupe.

Projekat se realizuje u periodu od 10. decembra 2021. do 10. decembra 2022. godine.

NVO i mediji: Neosnovane spekulacije pretnja po bezbednost ljudi na Kosovu

Organizacije civilnog društva i mediji okupljeni oko platforme Open upozoravaju da neosnovane spekulacije zvaničnika poput one zamenika ministra odbrane Kosova Šemsija Silje (Shemsi Sylja) da Srbija mobiliše svoje rezerviste na Kosovu mogu predstavljati realne pretnje po bezbednost ljudi na terenu i dodatno ugroziti ionako krhke odnose između Srba i Albanaca, a potpuno uništiti pokušaje da se poprave oni između zvanične Prištine i Beograda.

Uzdržavanje od zapaljivih izjava je sada naročito važno jer se ne tako daleko od našeg dela sveta dešavaju užasne scene koje bude balkanska traumatična sećanja, a momenat u kome se svi nalazimo zahteva odgovorno ponašanje.

Stoga pozivamo zvaničnike da se posvete pokušajima da se što pre dođe do rešenja aktuelnih izazova koji opterećuju odnose dve strane, kao što su pitanje registarskih oznaka za automobile, primena sporazuma o energetici i modalitet učešća kosovskih Srba na predstojećim izborima koji su raspisani za početak narednog meseca.

Svaki pozitivan ishod i dogovor dve strane pokazao bi da problemi mogu da se rešavaju u duhu međusobnog razumevanja i tolerancije, a sve u cilju boljeg života i pomirenja građana.

Saopštenje je dostupno [OVDE](#).

CIG: Mapiranje perspektiva dijaloga za 2022. godinu

Izgledi za uspešno i blagovremeno okončanje pregovora između Beograda i Prištine ostaju mračni. Nedavne tenzije oko automobilskih tablica na severu Kosova i razne obeshrabrujuće izjave političara na Kosovu i u Srbiji ukazuju na to da nastavak dijaloga neće biti jednostavan. Obe strane ostaju čvrsto posvećene svojim pozicijama: Kosovo zahteva da se razgovara o međusobnom priznanju, dok Srbija insistira na primeni svih starih sporazuma, posebno o Zajednici srpskih opština, pre nego što se pozabavi novim pitanjima. Savet za inkluzivno upravljanje, u saradnji i uz podršku Saveznog ministarstva spoljnih poslova Švajcarske, organizovao je 4-5. februara 2022. godine u Beogradu diskusiju za grupu analitičara iz Srbije i Kosova o toku dijaloga 2022. i o potencijalnim opcijama koje bi trebalo razmotriti kako bi se dve strane zbližile. Izveštaj sa događaja možete naći [OVDE](#).

BILTEN RG 35

Bilten Radne grupe za Poglavlje 35
Nacionalnog konventa o Evropskoj uniji

U Biltenu Radne grupe NKEU za Poglavlje 35 se iznose stavovi o pregovorima između Beograda i Prištine, prednostima i posledicama ponuđenih rešenja na stanje demokratije i društva u Srbiji, položaj i zaštitu etničkih zajednica na Kosovu, regionalnu stabilnost i pomirenje, Evropske integracije Srbije i druge važne teme od interesa za razvoj našeg društva. U biltenu se objavljuju tekstovi i stavovi članica Radne grupe, ali se daje mogućnost i drugim društvenim i političkim akterima da iznesu svoje stavove po pitanjima od značaja za Poglavlje 35. Bilten se objavljuje jednom mesečno, distribuiraju se putem elektronske pošte, i može da se preuzme sa internet stranice Nacionalnog konventa o Evropskoj uniji, kao i sa stranice Instituta za teritorijalni ekonomski razvoj (InTER) koji koordinira radom Radne grupe za Poglavlje 35 i uređuje sadržaj biltena.

BILTEN RADNE GRUPE NACIONALNOG KONVENTA O EVROPSKOJ UNIJU ZA POGLAVLJE 35

Broj 43 (mart 2022.)

poglavlje35@regionalnirazvoj.org

www.eukonvent.org

www.regionalnirazvoj.org

Mišljenja i stavovi izraženi u ovoj publikaciji ne odražavaju neophodno zvanične stavove Ambasade Kraljevine Norveške, Balkanskog fonda za demokratiju Nemačkog Maršalovog fonda SAD, kao ni Nacionalnog konventa o Evropskoj uniji, niti InTER-a.